

kan worden in een diverse, verticale groep. Als alle schakels vertegenwoordigd zijn dan zit er wijsheid genoeg in de groep.” Met de methode die Marion met het project Collegiale Keten aan het ontwikkelen is, wordt de collectieve wijsheid ingezet om individueel te groeien, maar vooral ook om samen sterker te worden als toekomstbestendige, duurzame keten. ‘Ik ben omdat wij zijn’, de kracht van samen.

collegialeketen.nl

Marieke Engwerda

schrijft de inspirerende verhalen op, die vanuit het project ontspruiten.

Zo is ook dit artikel ontstaan; Marion als verteller, Marieke als schrijver. Verder is ze werkzaam bij Bioweb, een webwinkel en markt gericht op directe verkoop van boeren aan consumenten in Friesland. bioweb-fryslan.nl

Marion Schoenmakers

werkt als zelfstandige en kent het echte pionieren in de voedseltransitie vanuit het bedrijfsleven. Zij werkt met alle schakels in de keten: producenten, transport- en logistieke partijen, grote landelijke retailers, winkels en speciaalzaken evenals andere afzetkanalen zoals out-of-home en natuurlijk de grote groep consumenten als dagelijkse gebruikers.

De kracht van empathie

Wanneer we alle levende wezens in de natuur als onze relaties beschouwen, kunnen we steeds beter leren functioneren binnen het ecologische team dat we samen vormen. Eigenlijk werkt onze relatie met de niet-menselijke wereld op vergelijkbare manier als die met mensen: met goed luisteren kan je een heel eind komen.

We voelen mee wanneer lammetjes worden geboren, maar ook wanneer het fout gaat en moeder en kind het niet overleven. Ik voel me meestal vrolijk wanneer de lente komt, maar wanneer ik nieuws hoor dat de lente te vroeg is en de natuur ontregeld vanwege klimaatverandering, krijg ik een knoop in mijn buik. Net zoals we mee kunnen voelen met de mensen om ons heen wanneer hen iets overkomt, zo voelen we ook mee in het bredere web van onze relaties met niet-menselijke wezens.

Wanneer iemand ons fysiek pijn doet, zeggen we ‘au’ en ‘stop’. Zo werkt het ook met de natuur: wanneer we meevoelen in ons contact met de aarde, voelen we bijvoorbeeld dat veel van de huidige moderne landbouwpraktijken haar scha-

den en uitputten. Wanneer we de pijn toelaten, kunnen we vervolgens onze landbouw bijsturen. Dit ‘meevoelen met onze wereld’, zoals eco-filosoof Joanna Macy dit noemt, heeft een belangrijke functie.

Joanna Macy inspireerde mij in mijn eigen zoektocht naar hoe om te gaan met de pijn voor de wereld. Van haar leerde ik dat onze pijn voortkomt uit een diepe zorg en liefde; we voelen geen pijn om dingen waar we niet om geven. Ik krijg die knoop in mijn buik niet omdat ik tegen klimaatverandering ben, maar omdat ik geef om het natuurlijk ritme waarin knoppen de juiste tijd weten te vinden om zich te vormen. Wanneer we op deze manier kijken, zien we ook hoe de pijn ons innig verbindt met de natuur. Via de

pijn leren we hoe veel we er om geven. 'Goed luisteren' naar de natuur betekent dus niet alleen haar verschijningsvormen en onderlinge samenhangen leren kennen, maar ook luisteren naar waar het pijn doet in de relatie. Je voelt op deze manier als het ware

'aan eigen lijve' wat de aarde nodig heeft, of wat jij kunt toevoegen als hoeder van een stuk land.

Sulustu, een man van de Spokane stam uit Noord-Amerika, ontmoette ik afgelopen zomer tijdens een bijeenkomst in Schotland over onze relatie met de natuur. Hij sprak over een Spokane-gewoonte om een persoonlijk verbond met de natuur te vormen. In zijn geval nam dit verbond de vorm aan van een feestmaaltijd die hij ieder jaar eigenhandig op heel specifieke wijze, met zeldzame traditionele ingrediënten voor zijn hele gemeenschap moest voorbereiden. In zijn geval kwam de inspiratie voor dit verbond uit een visionaire droom.

Het lijkt misschien maf om van de aarde opdracht te ontvangen om op zo'n gedetailleerde manier een feest te organiseren. Wat ik echter van Sulustu begreep was dat het niet zoveel uitmaakt welke vorm een verbond aanneemt. Het ontvangen van de informatie en het uitvoeren ervan zijn een uitdrukking van diepe verbondenheid en toewijding. Het is belangrijk dat het verbond

wordt uitgevoerd, omdat de handeling ieder jaar de toewijding hernieuwt.

Naast meevoelen, kunnen we dus ook afspraken maken met de natuur en haar beloftes doen. En deze zijn wederzijds. 'Ik neem ieder jaar 2000 kilo appels, en daarvoor geef ik...'. Je wordt op deze manier steeds meer een wezenlijk onderdeel van het 'team' van alle wezens op de boerderij: je gaat onderlinge relaties aan waarin je ontvangt én geeft. Gulheid in onze relaties geeft ons menselijkheid. Ook onze moed om de pijn te ervaren is gulheid, want het zet ons aan tot empathie en juist handelen. En zo zie je nogmaals hoeveel onze relatie met de natuur eigenlijk weg heeft van onze relaties met mensen.

- *Een betere wereld waarvan we in ons hart weten dat die mogelijk is*, Charles Eisenstein. charleseisenstein.org
- *Terugkeer naar het leven*, Joanna Macy en Molle Brown.
- workthatreconnects.org
- *Presence*, Peter Senge e.a.
- *Het verborgen leven van bomen*, Peter Wohlleben.

Kijkend naar deze samenwerking

Met aandacht contact maken en meevoelen maakt het mogelijk om te ervaren wat er voor de aarde aan de hand is. Wat je daarin meemaakt kan je flink raken. Het verdiept je relatie en verbondenheid. Empathie geeft dan impuls voor verandering en groei. Geraakt zijn. Misschien begint samenwerken aan duurzame kringlooptandbouw wel daarmee. Lian Kasper legt de parallel tussen onze relatie met de levende natuur en die met medemensen. Inlevingsvermogen als vaardigheid ondersteunt de band tussen samenwerkingspartners en creëert meerzijdig perspectief op de interactie. Verschillen worden dan makkelijker overbrugd, in plaats van te verworden tot tegenstellingen en conflicten. Verbinden in plaats van afgescheiden zijn, zoals we in ons hart weten dat mogelijk is. (HJS)

Lian Kasper is organisator, trainer en coach bij Land & Co. Ze creëert ruimte om samen stil te staan bij de pijn en vreugde van het leven op deze aarde in deze tijd.

